

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/225033,W-jednej-celi-z-katem-Kazimierz-Moczarski.html>
27.02.2026, 02:36

W jednej celi z katem – Kazimierz Moczarski

W uzupełnionym katalogu osób inwigilowanych przez organy represji PRL znalazł się wpis dotyczący polskiego dziennikarza, pisarza, oficera Wojska Polskiego oraz Armii Krajowej, uczestnika kampanii 1939 roku, szefa BiP ZWZ-AK, represjonowanego po wojnie przez władze komunistyczne Kazimierza Moczarskiego.

[Represje](#)

21.07

Kazimierz Moczarski (21.07.1907-27.09.1975) pochodził z rodziny inteligenckiej, miało to duży wpływ na jego późniejsze zaangażowanie w życie społeczne i polityczne. W 1932 r. ukończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim, a następnie podjął pracę jako urzędnik i dziennikarz.

We wrześniu 1939 roku walczył w obronie Warszawy jako dowódca plutonu w 30 pp. Po zakończeniu walk zaangażował się w działalność konspiracyjną w ZWZ, a następnie AK. Działalność konspiracyjną prowadził pod pseudonimami „Rafał” i „Maurycy”.

Od sierpnia 1942 roku był współpracownikiem Biura Informacji i Propagandy AK (BiP-AK). Do jego zadań należało m.in.: informowanie społeczeństwa o przebiegu działań wojennych. Brał czynny udział w akcjach bojowych AK (akcja uwolnienia więźniów ze szpitala Jana Bożego w Warszawie w czerwcu 1944 roku). Po wybuchu Powstania Warszawskiego kierował pracami dziennika „Wiadomości Powstańcze”, oraz koordynował prace radiostacji powstańczej. W trakcie walk w Warszawie został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Po upadku powstania wyjechał do Częstochowy, gdzie usiłował odtworzyć BiP AK. Kontynuował działalność konspiracyjną do zakończenia wojny.

11 sierpnia 1945 roku Kazimierz Moczarski został zatrzymany przez UB i w trakcie brutalnego śledztwa oskarżony „o działalność antypaństwową w AK”. 18 stycznia 1946 roku skazano go na 10 lat więzienia z art. 1 dekretu PKWN z 30 października 1944 roku o ochronie Państwa, w ramach amnestii karę obniżono do 5 lat.

Podczas pobytu w więzieniach poddawany był licznym szykanom i represjom. Na kilka miesięcy został umieszczony w jednej celi z Jürgenem Stroopem, generałem SS, odpowiedzialnym za stłumienie powstania w getcie warszawskim. Na podstawie rozmów z Stroopem w celi więziennej, Kazimierz Moczarski napisał później swoją najśłynniejszą książkę „Rozmowy z katem”, która stała się jednym z najważniejszych dzieł literatury faktu w Polsce. Był również intensywnie inwigilowany przez współwięźniów w celi, zwerbowanych przez UB.

Tuż przed zakończeniem odbywania kary, Kazimierz Moczarski został objęty kolejnym śledztwem, w ramach którego śledczy zarzucili mu „współpracę z Gestapo i władzami niemieckimi w okresie okupacji”, oraz uczestnictwo w zabójstwach działaczy komunistycznych. W konsekwencji czego Sąd Wojewódzki w Warszawie w listopadzie 1952 roku skazał Kazimierza Moczarskiego na karę śmierci. W wyniku apelacji Sąd Najwyższy zmienił wymiar kary na dożywocie. Kazimierz Moczarski opuścił więzienie w kwietniu 1956 roku.

Po odzyskaniu wolności Kazimierz Moczarski wrócił do pracy dziennikarskiej, ale trudne doświadczenia więzienne wywarły znaczący wpływ na jego życie i twórczość. W latach 60. i 70 XX w. publikował między innymi artykuły dotyczące historii najnowszej Polski.

Od momentu wyjścia z więzienia był stale inwigilowany. Najpierw w ramach Sprawy Ewidencyjno-Obserwacyjnej krypt. "Traper", w ramach której odnotowano jego liczne kontakty z byłymi podkomendnymi z AK, oraz „wrogie wypowiedzi” krytykujące ustrój PRL. Następnie w 1967 r. Służba Bezpieczeństwa objęła go rozpracowaniem krypt. „Rafał” w związku z podejrzeniami prowadzenia „wrogiej działalności politycznej”, krytyką polityki władz państwowych wobec wojny izraelsko- arabskiej oraz kontaktami ze środowiskami opozycyjnymi w kraju i zagranicą. Rozpracowanie przerwano dopiero w momencie śmierci Kazimierza Moczarskiego.

Kazimierz Moczarski zmarł 27 września 1975 roku w Warszawie, został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Jego twórczość przetrwała jako symbol walki o prawdę i wolność. „Rozmowy z katem” pozostają ważnym świadectwem historycznym i moralnym.

Dowiedz się więcej:

- [Kazimierz Moczarski w katalogach Biura Lustracyjnego IPN](#)
- [Regina Dąbkowska: Miłość w czasach totalitaryzmów – Kazimierz i Zofia Moczarscy](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Represje

Artykuł

Kazimierz Moczarski. Fot. Domena publiczna